

3. Пеняк П.С. *Археологічні пам'ятки Закарпаття як один із видів історико-культурних рекреаційних ресурсів. Тенденції розвитку туристичної індустрії в умовах глобалізації.* Ужгород, 2017. С. 94 – 97.
4. Пеняк П.С. *Стоянка Королево I, палеоліт. Звід пам'яток історії та культури України. Закарпатська область.* Київ: Центр досліджень історико-культурної спадщини України, 2017. С. 219 – 220.
5. Пеняк П.С., Пеняк С.І. *Археологія Закарпаття: історія дослідження.* Ужгород: Краєвиди Карпат, 2013. 256 с.
6. Ткаченко В.І. *Про культурні особливості розвитку пізнього палеоліту Закарпаття. Проблеми археології Східних Карпат.* Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 22 – 36.

УДК 069.1

ПЕТРОВИЧ В. В.
кандидат історичних наук, доцент
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЙНИХ УСТАНОВ ЯК ДОЗВІЛІСВИХ ЦЕНТРІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Соціальні виклики сучасності диктують необхідність трансформаційних змін у всіх сферах суспільного життя. Від впровадження інноваційних методів і технологій діяльності не залишаються осторонь й музейні установи. Як стверджує О. Салата, музей – це історично обумовлений багатофункціональний інститут соціальної інформації, призначений для зберігання культурно-історичних і природничо-наукових цінностей, накопичення та розповсюдження інформації через музейні предмети. У ньому документуються процеси і явища природи та суспільства, комплектуються, зберігаються, досліджуються колекції музейних предметів, організовується їх використання у наукових та освітньо-виховних цілях [5, с. 65–66].

Ці важливі складові музейної діяльності були і залишаються провідними й тепер. Включаючись у духовне життя суспільства, музей розширює свої функції. Зберігаючи та експонуючи у своїх стінах раритети історії та культури, сучасний музей вирішує актуальні завдання суспільного розвитку. Проте нові виклики в життєдіяльності суспільства, зокрема і в діяльності різнопрофільних музейних установ, диктують необхідність пошуку нових орієнтирів та напрямів їх розвитку. Очевидно, насамперед, на думку С. Дрожиної, йдеться про впровадження в площину сучасної музейної сфери принципів мультикультуралізму – явища суспільного життя, яке полягає в співіснуванні у рамках одного суспільства багатьох культур з метою їхнього взаємного проникнення, збагачення та розвитку у загальнолюдському руслі масової культури [1, с. 97].

Окрім того, згідно А. Лисенко в умовах сьогодення проявляється наступна тенденція: переважна більшість відвідувачів розглядають музейне середовище не лише як місце, де вони можуть детальніше познайомитися з музейними предметами, які мають історичне, культурне, етнографічне, наукове, мистецьке значення, а й як місце розваг та відпочинку. Відповідно, музей як сучасна соціокультурна інституція змушений підлаштовуватися під нові виклики часу, аналізувати, як трансформується розуміння музейного середовища в суспільстві, адекватно реагувати на ці зміни [3, с. 153]. Таким чином, маємо констатувати, що музейні інституції відкривають для себе нові горизонти у світі масової культури.

З появою інноваційних методів та технологій в музейній справі для музеїв стає все більш характерною їх багатофункціональність. Залишаючись науково-просвітницькою установою, в якій зберігаються та експонуються для широкого загалу культурно-історичні

цінності, музейні установи все більше в практику своєї діяльності впроваджують й інші складові – організацію дозвілля, які, окрім культурно-освітньої, несуть в собі соціальну, розважальну та пізнавальну функції. А. Лисенко зазначає, така форма функціонування сучасного музею, коли він є складною, багаторівневою системою, стає універсальною моделлю існування, поєднуючи традиційні форми роботи з інноваційними, отримала назву «відкритого музею». Поступово музеї стають складовою дозвілєвої індустрії, так як на їх базі проводяться різноманітні культурно-мистецькі акції, наукові читання, систематичні зустрічі з відвідувачами, тематичні вечори й конференції, майстер-класи, музейні свята, літературні вечори, анімаційні вистави для різних категорій населення, кіносеанси, гуртки, студії, клуби, фестивалі, вікторини, походи по місцях історичних подій, робота пересувних музеїв, організація пересувних виставок, участь у радіо- і телепередачах, презентації книг, презентації археологічних знахідок, презентації переданих до музею експонатів тощо [3, с. 154].

Н. Панас зауважує, що акцент при проведенні різноманітних заходів робиться на подачі матеріалу інтерактивно через гру й розваги. Через емоційні та інтелектуальні переживання музей змушує відвідувачів осмислити минуле, оцінити економічні, військові, наукові, мистецькі, побутові та інші досягнення предків, зрозуміти витоки, природу та значущість найяскравіших явищ в історії та культурі. При цьому у кожного відвідувача формується критичне ставлення до минулого, краще засвоюються та поширюються знання. Музеї тим самим беруть участь у формуванні національної ідеї, сприяють становленню патріотичних почуттів, активно впливають на процес збереження та подальшого збагачення національно-культурних традицій [4, с. 94].

Варто зазначити, що відбуваються зміни пріоритетів і в державній культурній політиці. Все частіше серед її основних завдань стає пошук нового змісту та іміджу музеїв задля задоволення потреб і смаків їх відвідувачів. Створювати імідж можливо за рахунок впровадження нових креативних проєктів, будівництва бренду музею, можливість впровадження паблік рілейшнз в системі популяризації музеїв та постійної кропіткої співпраці з різними каналами комунікацій, серед яких вагоме місце має бути віддано мережі Інтернет [2, с. 97].

Отже, одним із результатів творчих пошуків у музейній сфері стала поява культурних центрів – музеїв нового типу, які виконують не лише традиційну функцію, але є науковими й духовними центрами, музеїв, які пропонують нове бачення, нове осмислення тієї чи іншої проблеми, музеїв, які розвивають нову тему; музеїв, які розбудовують нові, інноваційні способи комунікації з суспільством. Сучасний музей як культурно-охоронний заклад пропонує досить неочікувані та інноваційні рішення для того, щоб відвідувачі по-новому подивилися на місце музею як соціокультурної інституції у нашому житті. Проте в процесі набуття музеєм рис дозвілєвих центрів варто пам'ятати, що саме музеї сьогодні є одним із ключових соціальних інститутів, які виконують функцію формування історичної пам'яті кожного народу.

1. Дрожджина С. В. Мультикультуралізм: теоретичні і практичні аспекти. *Політичний менеджмент*. № 3. 2008. С. 96–106. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/drozhzhyna_multykulturalizm.pdf (дата звернення 14.01.2025).

2. Дубенська О. М. Паблік рілейшнз як система популяризації музеїв України. *Тернопіль*, 2017. 112 с. URL: <http://surl.li/afjorc> (дата звернення 14.01.2025).

3. Лисенко А. Сучасний музей як поліфункціональний центр. *Культурно-історична спадщина України: перспективи дослідження та традиції збереження : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнар. участю) (20–21 жовт. 2022 р., Черкаси). М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : Видавець Гордієнко Є. І., 2022. С. 153–156. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/4206/3/%D0%97%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82.pdf> (дата звернення 14.01.2025).*

4. Панас Н. Б. *Музеї XXI століття в умовах глобалізації: нові смисли, виклики та тенденції. Historical and Cultural Studies. 2016. № 1. С. 93–96. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jan/7736/18.pdf> (дата звернення – 15.01.2025 р.).*

5. Салата О. О. *Основи музеєзнавства : навч.-метод. посіб. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12175/1/O_Salata_NMP_OM_IS.pdf (дата звернення 14.01.2025).*

УДК: 738.5(477.82-25):930.85

РОМАНЮК С.С.

здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Волинський національний університет

імені Лесі Українки

м. Луцьк

МОЗАЙКА ЛУЦЬКА «РИБКИ НА ФОНТАНІ» ЯК ОБ'ЄКТ СПАДЩИНИ

Мозаїка – художня техніка, що зародилася в період Античності, й активно використовувалася у будівництві і в наступні періоди історичного розвитку. Значного поширення вона набула в СРСР. У наш час мозаїки нерідко називають «совковою спадщиною», яка залишилась у пострадянських країнах. Проте варто розуміти, що багато авторів мозаїк були українцями, які прагнули у своїх творах продемонструвати народні мотиви або сюжети, звертаючись у своїй творчості до традиційної культури етносу. Тому чимало монументалістів залишились безіменними, адже підписувати власні мозаїки дозволялось лише членам спілки художників [5]. Саме тому зараз є стільки мозаїк із невідомим авторством, і ймовірно, більшість імен ніколи не стануть відомими.

Мозаїка є особливою технікою оздоблення. Вона стійка до різних несприятливих природних умов (не вимивається дощами, не вицвітає на сонці), хоча і доволі затратна. При створенні мозаїк митці використовували найрізноманітніші матеріали – кольорове скло, кераміку, каміння, смальту. Останній матеріал є доволі цікавим, це шматочки скла, які переплавлялись у печі під високою температурою, за рахунок чого ставали непрозорими, ніби заглишеними. У СРСР смальта виготовлялась на скляних заводах у Лисичанську та Києві. Вона була на стільки якісною, що користувалася попитом і за кордоном [4].

Створення мозаїки – тривалий та кропіткий процес. Спочатку митець виготовляв зменшену модель мозаїки, яка мала бути затверджена. Викладення самого сюжету могло тривати тижнями. Керамічні плитки для мозаїк виготовлялися промисловим способом відразу в блоках, тому викладка займала менше часу. Смальта мала кращий вигляд, проте колоти шматки смальти на компоненти потрібно було вручну [1]. Оброблявся кожен шматочок смальти, кераміки чи скла, аби надати їм форму, потрібну саме для цієї мозаїки. Ця частина роботи була доволі складною, тому дуже часто залучали робітників, котрі обробляли смальту, яку монументаліст згодом викладав.

Кольорові шматочки мали яскраве забарвлення, яке з часом не тьмяніло, що було хорошим матеріалом для мозаїк. Камінці смальти виблискували при денному освітленні, мали гарні відтінки.

У Луцьку є лише одна смальтова мозаїка, вона найперша і єдина на усю Волинську область. Це мозаїка «Рибки», розташована на вулиці Ковельській, 68 на території колишнього Луцького меблевого комбінату [2].

Мозаїка створена у 1984 р. Миколою Куценком та Валентином Марчуком [6]. Призначена для естетичного оформлення скверику для відпочинку працівників комбінату. Це місце з трьома мозаїчними кубами в центрі [3]. Фонтан уже давно не діє. У доволі поганому стані (обсипається та заростає мохом) перебуває й мозаїка.